

Les traduccions catalanes de la Bíblia

Pere Casanellas

Codirector del Corpus Biblicum Catalanicum (Associació Bíblica de Catalunya)

LES TRADUCCIONS DE LA BÍBLIA AL CATALÀ formen part de la cultura catalana des dels inicis de la literatura escrita fins als nostres dies. A continuació oferim una llista de les traduccions que han arribat fins a nosaltres. En lletra cursiva destaquem les versions conservades en manuscrit i les electròniques, i en lletra cursiva i negreta, les impreses. Les ordenem cronològicament i escrivim en negreta les dates (d'acabament de la traducció, o bé del manuscrit més antic en què es conserva o de l'edició més antiga, segons els casos) que han servit per a l'ordenació cronològica dels paràgrafs generals, separats per una línia en blanc. Quan una mateixa versió ha estat reproduïda, en la seva totalitat o parcialment, en manuscrits o edicions posteriors, normalment indiquem les còpies o edicions posteriors a continuació de la referència del primer text sense línia blanca de separació (vegeu, per exemple, els paràgrafs sobre el *Saltiri traduït per fra Romeu Sabrugera*, entre 1285-1295, aprox., i sobre la Bíblia Catalana Interconfessional, 1993). Semblantment van agrupades dins un mateix paràgraf entre línies en blanc les traduccions que pertanyen a un mateix projecte (vegeu, per exemple, Bíblia grossa de Montserrat, 1926).

En principi, no incloem en la llista traduccions parcials de la Bíblia que no continguin almenys un llibre bíblic complet; fem, però, un parell d'excepcions: (a) comencem amb una referència a les *Homilies d'Organyà*, pel seu significat especial; (b) incloem una referència gene-

ral i una altra de concreta a les traduccions dels salms penitencials, tenint en compte la gran difusió que van tenir.

Totes les versions fins al segle XIX són bàsicament sobre la Vulgata si no s'indica el contrari (de vegades, però, poden tenir influències importants del text hebreu, o de versions occitanes o franceses). Indiquem el nom dels traductors sempre que el coneixem, encara que no consti imprès en l'obra; no indiquem, en canvi, normalment el nom dels redactors d'introduccions, notes o apèndixs. Regularitzem l'ortografia dels títols de les traduccions (mantenim, però, la grafia final *-as* per als noms propis bíblics, com *Jeremias*, quan els trobem impresos així); unifiquem, d'acord amb les formes avui preferides, la grafia dels noms de traductors que apareixen impresos en formes diverses (per exemple, *Marian/Marià Serra i Esturí* > *Marià Serra i Esturí*).

Una llista semblant a aquesta va ser publicada per Joan GONZÀLEZ I PASTOR amb el títol «Cronologia de les versions bíbliques catalanes», en *Presència Evangèlica*, núms. 111-112 (juny 1990). Hem confrontat les nostres dades amb les seves i, en quatre casos en què no hem pogut confirmar amb els mateixos documents o per altres fonts les seves dades, les hem integrat aquí, però indicant que la nostra única font és la llista de González i Pastor. Agraïxo a Samuel Sais que m'hagi fet un parell d'aclariments sobre les versions protestants i a Concepció Huerta i Agustí Borrell que m'hagin indicat les dates d'algunes reimpressions del text de la Bíblia Catalana Interconfessional.

1. *Del segle XIII al segle XV*

Tot i que la consciència de parlar una llengua diferent de la llatina aparegué segurament a principis del segle IX i que el que es parlava en el segle VIII ja es pot anomenar pròpiament català, no és fins als segles XII-XIII que apareixen els primers textos (no sols mots solts o frases) escrits en català. Un dels primers fragments conservats d'una certa extensió (vuit folis) són les *Homilies d'Organyà*.

Fragments de traducció bíblica en les *Homilies d'Organyà* (Biblioteca de Catalunya, ms. 289, d'entorn de l'any **1200**).— L'autor anun-

cia en llatí el text que després comentarà, i a continuació tradueix el text llatí al català. Edició: Amadeu J. SOBERANAS; Andreu ROSSINYOL; Armand PUIG I TÀRRECH. *Homilies d'Organyà* (Els Nostres Clàssics; B-20). Barcelona: Barcino, 2001.

1234. El rei Jaume I prohibeix de tenir i llegir els llibres de l'Antic Testament i del Nou Testament *in romancio*. Un edicte semblant havia estat promulgat l'any 1229 pel Concili de Tolosa en contra dels albigesos o càtars.

Saltiri traduït per fra Romeu Sabruquera, entre **1285-1295**, aprox. (Sevilla, Biblioteca Capitular y Colombina, ms. 7-7-6, copiat dins els primers decennis de la segona meitat del segle XIV).— El mateix text ha estat copiat en altres saltiris medievals (a més d'haver estat integrat en el ms. *Colbert* de la *Bíblia del segle XIV*, des de SI 39,4): *Saltiri de Perpinyà* (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. fr. 2433, del segle XV), i *Saltiri Reginense* (Ciutat del Vaticà, Biblioteca Apostolica Vaticana, ms. Reg. lat. 19, de mitjan segle XV).

Bíblia rimada, composta entre **1282 i 1325** (Sevilla, Biblioteca Capitular y Colombina, ms. 7-7-6, copiat dins els primers decennis de la segona meitat del segle XIV).— Encara que incloem aquesta referència aquí, no es tracta pròpiament d'una traducció de la Bíblia sinó d'una versió lliure, resumida i sovint parafràstica, que inclou vint-i-un llibres bíblics (Gènesi, Èxode, Nombres, Levític, Deuteronomi, Josuè, Jutges, Primer a Quart llibres dels Reis, Tobies, Daniel, Esdres, Judit, Ester, Proverbis, Macabeus, Evangelis, Fets dels Apòstols, Apocalipsi), en 26.336 versos (en gran part apariats octosil·làbics, és a dir, noves rimades; sense incloure-hi unes «llegendes rimades» finals de tema neotestamentari). És el text català en vers més llarg que es coneix.— Edició de part de l'AT, del NT i de les llegendes rimades en les tesis no publicades de Catherine UKAS, Universitat de Toronto, 1981, i Josep IZQUIERDO I GIL, Universitat de València, 1995.

1287. El dia de Nadal, Alfons II el Liberal encarrega al seu conseller Jaume de Montjuïc una versió de la Bíblia a partir d'un original francès. No sabem si la traducció es va acabar, ni tan sols si es tractava pròpiament d'una Bíblia o bé d'un resum acompanyat de paràfrasis, o bé d'una compilació de fragments o llibres bíblics.

1336-1387. Regnat de Pere III el Cerimoniós, durant el qual es fomenten les traduccions, especialment d'obres llatines, al català.

Saltiri de Marsella (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. fr. 2434, del **segle XIV**).— Potser va ser traduït del francès. Sembla que en depenen els saltiris de la *Bíblia del segle XIV* (el ms. *Colbert* només fins a Sl 39,3) i el següent: *Saltiri 1 de València* (València, Arxiu Capitular, ms. 106, del segle XV).

Bíblia del segle XIV. Traduïda fonamentalment durant el **segle XIV** i conservada principalment en: (a) *Nou Testament del ms. Marmoutier* (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 486, mitjan segle XIV). (b) *Bíblia completa del ms. Peiresc* (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 2, 3 i 4, copiat entre 1460 i 1470 aprox.). (c) *Mitja Bíblia (Gènesi a Salms) del ms. Egerton* (Londres, British Library, ms. Egerton 1526, any 1465). (d) *Mitja Bíblia (Gènesi a Salms) del ms. Colbert* (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. esp. 5, any 1461 o 1471).—Edicions: (a) *Càntic dels Càntics* segons el ms. Peiresc: Raymond FOULCHÉ-DELBOSC. *Cant dels Cants*. Barcelona, 1906. (b) *Nou Testament del ms. Marmoutier*: Joan COSTA CATALÀ. *Nou Testament (Ms. Marmoutier, s. XIV)*. València, 2002. (c) Primer volum dels vint previstos del conjunt de la *Bíblia del segle XIV*: Jaume RIERA I SANS; Pere CASANELLAS I BASSOLS; Armand PUIG I TÀRRECH. *Bíblia del segle XIV: Èxode. Levític* (Corpus Biblicum Catalanicum; 3). Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004.

Saltiri de Barcelona (Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 2057-I i 2057-II, de la **primera meitat del segle XV**).

Evangelis del Palau (Sant Cugat, Centre Borja, Arxiu del Palau, ms. de la **primera meitat del segle XV**).— Edició: Josep GUDIOL I

CONILL. Una antiga traducció catalana dels quatre evangelis (còdex del Palau). Vic, 1910.

1454 o 1455. Gutenberg imprimeix la Bíblia (Vulgata) a Magúncia; és un dels primers llibres impresos amb tipus metàl·lics mòbils.

1474. Impressió a València de les *Trobes en lahors de la Verge Maria*, primer llibre imprès en català i primera obra literària impresa a la península Ibèrica.

1478. Gabriel Gralla, potser un jueu convers, tradueix l'Antic Testament del castellà al català, durant el seu captiveri al castell de Tunis. El ms. va ser trobat en un forat d'una paret en el barri vell de Barcelona l'any 1621 i va ser lliurat al Sant Ofici «per ser prohibida tota vulgar traducció de la Sagrada Escripura».

Recull d'oracions i *Siddur o manual de pregàries* per a ús de jueus conversos (Barcelona, Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, mss. sense signatura, del **darrer terç del segle** xv).— Contenen diversos salms i fragments bíblics traduïts de l'hebreu. Però cinc salms del *Recull d'oracions* segueixen la versió del *Saltiri de Sabruquera*.— Edició: Jaume RIERA I SANS. «Un recull d'oracions en català dels conversos jueus (segle xv)». *Estudis Romànics* (Barcelona), 16 (1971-1975), pp. 49-96, i Jaume RIERA I SANS. *El siddur en català dels conversos jueus* (s. xv). Barcelona: Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi, 1993.

Bíblia del segle* xv o *Valenciana* o *de Bonifaci Ferrer. Impresa a València, any **1478**.— El català és la segona llengua romànica, després del toscà (1471), que disposa d'una versió impresa de la Bíblia. Versió atribuïda, segons el colofó, a Bonifaci Ferrer. Devia ser traduïda a la cartoixa valenciana de Portaceli entorn del 1400 i va ser revisada, confrontant-la amb la Vulgata, abans de la impressió, principalment per l'inquisidor dominicà Jaume Borrell i el convers jueu Daniel Vives. Dels 600 exemplars que se'n van imprimir, actualment no en queda cap, sinó sols un exemplar del darrer foli a Nova York (The Hispanic Society of America, Rare Books, MS B1141), que conté la part final de l'Apocalipsi i el colofó. El text del saltiri, però, s'ha

conservat en: ***Saltiri extret de la Bíblia del segle xv***. Imprès a Barcelona, any **1480** aprox. (un sol exemplar conegut, conservat a París, Biblioteca Mazarina, incunable 1228).— Edició del saltiri: Jordi VENTURA. *La Bíblia valenciana* (Bibl. Torres Amat; 12). Barcelona: Curial, 1993.

1483. Establiment de la Inquisició castellana a la Corona catalano-aragonesa. Comença la persecució implacable de les traduccions bíbliques en vulgar i la crema de bíblies.

Saltiri traduït per Joan Roís de Corella. Imprès a Venècia, any **1490** (un sol exemplar conegut, conservat a Madrid, Biblioteca Nacional Española, I. 1462).— Potser tingué en compte el saltiri anterior, tot ajustant la seva versió a la Vulgata.— Edició: Joan ROÍS DE CORELLA. *Psalteri*. A cura de Joan A. López i Quiles i Vicent Ribes i Palmero, Barcelona; València: Publicacions de Abadia de Montserrat & al., 1985.

Saltiri 2 de València (París, Bibliothèque Nationale de France, esp. 376, del **final del segle xv o inici del xvi**).— Sembla que conté un text semblant al dels dos saltiris anteriors.

Saltiri segons l'hebreu (París, Bibliothèque Nationale de France, ms. hébr. 244, de la **primera meitat del segle xvi**).— És un dels pocs textos bíblics catalans anteriors al segle xx traduït directament de l'original hebreu.

2. *Del segle xvi al segle xviii*

1546. El Concili de Trento declara la Vulgata com la traducció bíblica «autèntica».

Llibre de Job. Traducció de Jeroni Conques, feta l'any **1557** i conservada en manuscrit autògraf (Madrid, Biblioteca Nacional Española, ms. 13883).— El seu autor va ser processat per la Inquisició.—

Edició: Jeroni CONQUES. *Llibre de Job: Versió del segle XVI*. A cura de Jaume Riera i Sans. Barcelona: Curial; Universitat de Barcelona, 1976.

1559. El papa Pau IV decreta que les bíblies traduïdes en llengua vulgar no poden ser impreses, llegides o posseïdes sense llicència escrita del Sant Ofici.

1564. Butlla del papa Pius IV ordenant la publicació d'un Índex de llibres prohibits. La Regla IV manté la necessitat de la llicència escrita per a la lectura de les versions bíbliques en llengua vulgar.

Els quatre evangelis menorquins. Traduïts a Anglaterra per Lluís de las Torres entorn del **1735** (Oxford, Bodleian Library, ms. Rawl. A 421).

Salms penitencials (6, 31=32, 37=38, 50=51, 101=102, 129=130, 142=143). En tenim ja alguns manuscrits del segle XV. Posteriorment i fins a l'any 1832 constitueixen l'únic text bíblic de certa extensió que arriba a la impremta, a més d'haver-n'hi algunes versions que han quedat en manuscrit. Marià AGUILÓ (*Catálogo...*), en cita impressions fetes a l'inici del segle XVI (no conservades) i diverses de posteriors, sobretot a partir de 1782-1783, data en què s'aixecava a Espanya la prohibició de llegir la Bíblia en llengua vulgar.

1757. Un decret de la Congregació de l'Índex de Benet XIV autoritza la traducció dels llibres sants en llengua vulgar, sempre que sigui aprovada per la Santa Seu o publicada amb notes dels Sants Pares o doctors de l'Església. L'edicte que aplica aquesta autorització a Espanya no es promulga fins al final del 1782 o l'inici del 1783.

3. *El segle XIX i els primers anys del segle XX*

1804. Fundació a Londres de la Societat Bíblica Britànica i Estranera, que pretén de traduir la Bíblia en totes les llengües, per minoritàries que siguin.

Los set salms penitencials segons lo sentit literal. Traducció en vers de Pere Marcé i Sentaló. Barcelona, **1806**.— Reeditada diverses vegades en el segle XIX. Durant aquest segle es publiquen també altres versions dels salms penitencials.

Lo Nou Testament. Traducció de Josep Melcior Prat, feta entre els anys 1826 i 1831 a Anglaterra per encàrrec de l'entitat que la va publicar, la Societat Bíblica Britànica i Estrangera. Se'n van fer quatre edicions: Londres, **1832**; Londres, 1835; Barcelona, 1836, i Madrid, 1888.— En total, 8.000 exemplars. Traducció feta a partir de la Vulgata, però tenint en compte altres versions, especialment la King James Version, la qual, traduïda a partir de l'original grec, segueix quan s'aparta de la Vulgata.— Facsímils de la tercera edició amb portada de la primera: (a) Amb textos introductoris de Joan González i Pastor, Àngel Cortès i Benjamí Planes. Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya. 1989. (b) Amb pòrtic de Guillem Correa i pròleg de Daniel Giralt-Miracle. Consell Evangèlic de Catalunya, 2009.— Edició crítica: *Lo Nou Testament. Traducció de Josep Melcior Prat [1832]*. Transcripció a cura d'Antoni Coll i Casals; notes de Pere Casanellas i Bassols; estudi introductor de Pau Alegre i Nadal, Carme Capó i Fuster, Antoni Coll i Casals i Pere Casanellas i Bassols; glossari d'Antoni Coll i Casals i Pere Casanellas i Bassols, revisat per Albert Rossich. Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya; Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008. —.

Antic Testament fragmentari: Pentateuc, Rut, Salms, Càntic dels Càntics, Jonàs. Traduït per Josep Melcior Prat a partir de l'any **1832**, al principi per encàrrec de la Societat Bíblica Britànica i Estrangera, que finalment decidí no publicar l'Antic Testament català (manuscrit autògraf dels Salms: Cambridge, University Library, Bible Society, BSMS. 121; manuscrit autògraf del Pentateuc: Cambridge, University Library, Bible Society, BSMS. 122; manuscrit d'una altra mà que inclou també Rut, Càntic dels Càntics i Jonàs: Bilbao, Bizkaiko Foru Liburutegia - Biblioteca Foral de Bizkaia, ms. BNV-36).

Saltiri i Càntics de l'Antic i del Nou Testament. Traducció feta per Antoni Febrer i Cardona, a Maó, datada l'any **1840** (Maó, Bibl. Victory de Febrer, tres mss. que contenen versions successives de la traducció).

Assaig de traducció catalana dels Salms de David. Traducció directa de l'hebreu de Tomàs Sucona, publicada primerament a *La Veu del Montserrat*, anys **1882-1898**. Després aparegué en forma de llibre: ***Los Salms de David, traduïts directament de l'hebreu.*** Tarragona, 1901.— Sucona té el mèrit de ser el primer traductor científic de la Bíblia hebrea al català (recordem que en època medieval ja hi havia hagut alguna traducció de l'hebreu).

Carta de l'apòstol Sant Pau als Cristians de Roma. Traducció directa de l'original grec, per Francesc de P. Castells. Publicada en diversos números de l'any **1897** de la revista protestant *El Eco de la Verdad* (Sant Gervasi, Barcelona), i posteriorment, el mateix any, a Barcelona, en un volumet.— Castells té el mèrit de ser el primer traductor del Nou Testament directament del grec al català.

Proverbis de Salomó & altres paraules de filòsofs jueus i àrabs. «Nova traducció literal», d'Antoni Bulbena i Tusell. Barcelona, **1900**.— El llibre dels Proverbis és traduït de la Vulgata.

La veu de l'espòs & de l'esposa (Càntic de Càntics). «Nova traducció literal», d'Antoni Bulbena i Tusell, Barcelona, **1901**.— Traducció a partir de la Vulgata.

L'Eclesiastès o lo Preïcador. Paraules e sentències de filòsofs xinescs e pèrsics. «Nova traducció literal», d'Antoni Bulbena i Tusell, Barcelona, **1901**.— El llibre de l'Eclesiastès és traduït de la Vulgata.

Cantar dels Cantars. Traducció de Tomàs Sucona, feta a partir de l'hebreu. Tarragona, **1906**.

Càntic dels Càntics, en: Jacint VERDAGUER. *Càntic dels Càntics. Precedit d'Els Jardins de Salomó (obra pòstuma)* (Col·lecció d'Obres Pòstumes). Barcelona: L'Avenç, **1907**, pp. 57-86.— Verdaguer també va traduir les quatre passions evangèliques.

4. El segle xx i els primers anys del xxi

1906. Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana. Comunicacions de Raymond Foulché-Delbosc sobre «La Bible en catalan» i de Manuel de Montoliu: «Moviment assimilista de la literatura catalana en els temps moderns. Conveniència de que es facin moltes traduccions i esment amb què cal fer-les».

1906-1910. El biblista montserratí Bonaventura Ubach fa un primer viatge a Palestina i Orient Pròxim i estudia a l'École Biblique de Jerusalem.

1907. Fundació de l'Institut d'Estudis Catalans.

Los sants evangelis. Traducció del grec i comentari molt extens, en forma de notes a peu de pàgina, per Frederic Clascar. Barcelona: Lluís Gili, **1909**-.— Publicació en fascicles mensuals. Només van aparèixer els primers, corresponents a Mt 1,1-10,42, amb el títol: ***Los sants evangelis. I-Sant Mateu***.

1911. Ampliació de l'Institut d'Estudis Catalans i creació de la Secció Filològica, anomenada en els primers temps Institut de la Llengua Catalana. Un dels membres de la Secció Filològica era l'hebraïsta Frederic Clascar.

[Versions dels evangelis de la Societat Bíblica Britànica i Estrangera, anys 1911 i 1914]

El sant evangeli de nostre Senyor Jesucrist segons sant Lluc.

Madrid: Societat Bíblica Britànica i Estrangera; Barcelona: Impremta de Modest Berdós, 1911. 16 × 11 cm.

El sant evangeli de nostre Senyor Jesucrist segons sant Joan.

Madrid: Societat Bíblica Britànica i Estrangera; Barcelona: Im-

premta de Modest Berdós, 1914. 16 × 11 cm. —Una nota a llapis en l'exemplar de la Biblioteca de Catalunya diu que aquest evangeli va ser traduït per [Joaquim] Casas Carbó.

Segons GONZÁLEZ I PASTOR, «Cronologia», aquests dos volums van ser traduïts per Emili Mora, Josep Capó i Ermengol Felip. Amb aquests volums, començava el projecte de la Societat Bíblica Britànica i Estrangera de revisar *Lo Nou Testament* (1832) o de fer una nova traducció del text neotestamentari; de fet, el text no coincideix gaire amb el de Josep Melcior Prat. La Primera Guerra Mundial (1914-1918) i la Guerra Civil Espanyola (1936-1939) impediren que el projecte es pogués acabar.

El sant evangeli de N. S. Jesucrist i Fets dels Apòstols.

Traducció de la Vulgata llatina per Marià Serra i Esturí. Barcelona: Eugeni Subirana, **1912**.— Una segona i tercera edicions revisades per Pere Ginebra van ser publicades l'any 1924 per l'Obra del Sant Evangeli del Foment de Pietat Catalana, amb un total de 36.000 exemplars. Aquesta versió va ser la base de les successives edicions dels evangelis i els Fets dels Apòstols promogudes pel Foment de Pietat Catalana.

[Traduccions bíbliques de Frederic Clascar per a l'IEC] Publicació per l'Institut d'Estudis Catalans (Institut de la Llengua Catalana) de les traduccions fetes directament de l'hebreu, amb abundant anotació, per Frederic Clascar:

El Gènesi. 1915.

El Càntic dels Càntics de Salomó. 1918.

L'Èxode. 1925.

Clascar va morir l'any 1919 i deixà inèdites moltes traduccions gairebé enllestides (Levític, Nombres, Deuteronomi, Jutges, Eclesiastès, Salm [uns noranta], Evangeli de Mateu). Dels seus treballs se'n van poder aprofitar els traductors de la Fundació Bíblica Catalana.

Càntic dels Càntics. Llibre de Rut. Traducció de Carles Riba. Barcelona: La Revista, **1918**.— Traduccions incorporades a

les dues versions publicades per la Fundació Bíblica Catalana (1930 i 1948).

1922. Creació de la Fundació Bíblica Catalana, promoguda pel caputxí Miquel d'Esplugues i amb el mecenatge de Francesc Cambó.

1924. Erecció canònica de l'Obra del Sant Evangeli, com a secció del Foment de Pietat Catalana, institució fundada l'any 1916 per Eudald Serra i Buxó, sota la presidència honorària dels bisbes de Catalunya.

El sant evangeli de nostre Senyor Jesucrist. Concòrdia dels quatre evangelistes. A cura de Pere Ginebra i Josep Casanellas, amb la col·laboració de Josep M. Bover. Barcelona: Foment de Pietat, **1926**.— 30.000 exemplars. Se'n va fer una edició adaptada al mallorquí a cura d'Andreu Caimari (1927), una reimpressió el 1930, també de 30.000 exemplars, i diverses altres reimpressions o reedicions. Amb la 7ª edició (1958), revisada, s'arribava als 123.000 exemplars impresos en total.

[Bíblia grossa de Montserrat] *La Bíblia. Versió dels textos originals i comentari pels monjos de Montserrat.* Traduïda de les llengües originals per un equip de monjos sota la direcció inicial de Bonaventura Ubach. Montserrat **1926**-. 22 vols. previstos per al text bíblic amb comentari (alguns es desglossaren en dos), a més dels volums d'il·lustracions.— Falten per publicar els evangelis segons sant Marc i segons sant Lluc (volum 18-2).— **1. *El Gènesi.*** Versió de Bonaventura Ubach. 1926.— Reimpressió: 1928. **2. *L'Èxode. El Levític.*** Versió de Bonaventura Ubach. 1927.— Reimpressió: 1929. **3. *Els Nombres. El Deuteronomi.*** Versió de Bonaventura Ubach. 1928. **20. *Epístoles de sant Pau als Romans i als Corintis.*** Versió de Salvador Obiols. 1928. **21. *Epístoles de sant Pau: als Gàlates, als Efesis, als Filipenses, als Colossenses, als Tessalonicenses, I-II a Timoteu, I-II a Titus, a Filèmon, als Hebreus.*** Versió de Salvador Obiols. 1930. **10-1 i 10-2. *El Psalteri.*** Versió de Bonaventura Ubach. 1932. **19. *Evangeli segons sant Joan. Actes dels Apòstols.*** Versió de Jor-

di M. Riera. 1933. **13-1 i 13-2. Isaïas**. Versió de Ramir Augé. 1935 i 1936. **14. Jeremias**. Versió de Ramir Augé. 1950. **5. I i II de Samuel**. Versió de Bonaventura Ubach. 1952. **4. Josuè. Jutges. Rut**. Versió de Bonaventura Ubach. 1953. **15-2. Daniel. Lamentacions-Baruc. Lletra de Jeremias**. Versió de Ramir Augé. 1954. **15-1. Ezequiel**. Versió de Ramir Augé. 1955. **16. Profetes menors**. Versió de Ramir Augé. 1957. **6. I i II dels Reis**. Versió de Bonaventura Ubach. 1957. **7. I i II dels Paralipòmens. Esdras-Nehemias**. Versió de Bonaventura Ubach. 1958. **22. Epístoles catòliques: Sant Jaume, I-II de sant Pere, Sant Judas, I-II-II de sant Joan**. Versió de Romuald M. Díaz. **Apocalipsi**. Versió de Guiu Camps. 1958. **9. Job**. Versió de Ramir Augé. 1959. **8. Tobit. Judit**. Versió de Miquel M. Estradé. **Ester**. Versió de Basili M. Girbau. 1960. **18-1. Evangelis sinòptics. I. Evangeli segons sant Mateu**. Versió de Guiu Camps. 1963. **11. Proverbis**. Versió de Ramir Augé. **Eclesiastès**. Versió d'Antoni M. Figueras. **Càntic dels Càntics**. Versió de Pius R. Tragan. 1966. **17. I i II dels Macabeus**. Versió de Miquel M. Estradé. 1974. Els vols. 23, 24 i 25 són dedicats a la il·lustració del Pentateuc. **12. Saviesa**. Versió de Miquel M. Estradé. **Eclesiàstic**. Versió de Justí Bruguera. 1982.— És una adaptació de la versió de l'edició de la Bíblia petita de Montserrat (1970).

Sinopsi evangèlica. Text grec de M.-J. Lagrange; versió catalana i notes de Ll. Carreras i J. M. Llovera, Barcelona, Fundació Bíblica Catalana; Editorial Alpha, 1927.

[**Bíblia del Foment de Pietat Catalana**] **La Sagrada Bíblia. Versió i notes de la Comissió de l'Obra del Sant Evangelí**. Editada a Barcelona pel Foment de Pietat Catalana. N'aparegueren els dos volums del Nou Testament i dos dels sis que havia de tenir l'Antic Testament entre 1928 i 1935. La comissió tècnica de l'Obra del Sant Evangelí estava formada per Isidre Gomà, president; Josep M. Bover, Josep Casanelles, Ramon Ejarque, Francesc Franch, Pere Ginebra, Bartomeu Pascual, Pere Pous, Eloi Reñé, Salvador Sa-

ladrigues, Marià Serra, Josep Trepà i Josep Vallès. Els traductors que havien d'ocupar-se dels volums 1, 2, 3 i 6 van ser assassinats durant la Guerra Civil, segons GONZÀLEZ I PASTOR, «Cronologia». Se'n van imprimir simultàniament tres edicions: llatí, llatí-català i català. La versió catalana es basa en la Vulgata Clementina. **7. *El Nou Testament***. Vol. I: ***Els evangelis i Fets dels Apòstols***. Versió de Marià Serra i Esturí (1921) posada al dia. **1928. 8. *El Nou Testament***. Vol. II: ***Les cartes de sant Pau Apòstol. Les cartes catòliques. L'Apocalipsi***. 1929. **4. *L'Antic Testament***. Vol. IV: ***Llibre dels Psalms. Proverbis. Eclesiasta. Càntic dels Càntics***. 1932. **5. *Llibre de la Saviesa. Eclesiàstic. Isaïas. Jeremias. Planys. Baruc***. 1935.

[**Bíblia grossa de la Fundació Bíblica Catalana**] ***La Sagrada Bíblia***. Traduïda dels textos originals per un equip de traductors sota la direcció de Miquel d'Esplugues. Barcelona: Fundació Bíblica Catalana; Editorial Alpha, **1928**-1948. 15 vols.— És la segona impressió de tota la Bíblia al català, després de la Bíblia Valenciana (1478). Els volums del Nou Testament duen acarats l'original grec i la versió catalana. **1. *Gènesi. Èxode***. Versió de Carles Cardó, Antoni M. de Barcelona i J. Millàs i Vallicrosa. 1928. **2. *Levític. Nombres. Deuteronomi***. Versió de Carles Cardó, Antoni M. de Barcelona i J. Millàs i Vallicrosa. 1929. **13. *Actes dels Apòstols***. Versió de Carles Cardó i Antoni M. de Barcelona. ***Lletra als Romans***. Versió de Cebrià Montserrat. 1929. **3. *Josué***. Versió d'Enric Bayon. ***Jutges. I i II de Samuel***. Versió de Marc de Castellví. ***Rut***. Versió de Carles Ribà. 1930. **6. *Job. Proverbis. Eclesiasta***. Versió de Gumersind Alabart, Carles Cardó i Antoni M. de Barcelona. 1930. **11. *Els evangelis de N. S. Jesucrist. Evangeli de sant Mateu i de sant Marc***. Versió de la *Sinopsi evangèlica* (1927); revisió del volum per Marc de Castellví. 1931. **14. *Lletres de sant Pau: de la I a als Corintis a Hebreus***. Versió de Carles Cardó. 1932. **4. *I i II dels Reis. I i II de les Cròniques***. Versió de Marc de Castellví. 1933. **12. *Els evangelis de N. S. Jesucrist. Evangeli de sant Lluc i de sant Joan***. Versió de la *Sinopsi evangèlica* (1927); revisió del

volum per Marc de Castellví. 1933. **10. Daniel i els Dotze profetes menors.** Versió de Joan Bta. Manyà; revisió de Marc de Castellví. 1934. **5. Esdras.** Versió de Josep M. Tous. **Nehemias.** Versió de Miquel Balagué; revisió de Marc de Castellví. **Tobias.** Versió de Cebrià Montserrat; revisió de Nolasc del Molar. **Judit.** Versió d'Albert Bertomeu; revisió de Ramon Roca i Puig. **Ester.** Versió de Marc de Castellví. **I i II dels Macabeus.** Versió d'Albert Bertomeu; revisió de Carles Cardó. 1935. **8. Eclesiàstic.** Versió de Ramon Roca i Puig; revisió de Carles Cardó. **Isaïas.** Versió de Carles Cardó; revisió de J. Millàs i Vallicrosa. 1935. **15. Lletres catòliques.** Versió de Ramon Roca i Puig; revisió de Carles Cardó. **Apocalipsi de sant Joan.** Versió de Josep Trepapat i Trepapat; revisió de Nolasc del Molar. 1936. **9. Jeremias. Baruc.** Versió de Marc de Castellví, Ramon Roca i Puig i J. Millàs i Vallicrosa. **Ezequiel.** Versió de Josep Trepapat i Trepapat. 1946. **7. Càntic dels Càntic.** Versió de Carles Riba. **Salms.** Versió de Carles Cardó. **Llibre de la Saviesa.** Versió de Ramon Roca i Puig. 1948.

[Els evangelis i els Fets dels Apòstols de la Societat Bíblica Britànica i Estrangera, anys 1929-1935] Traduïts del text grec; text sol. Barcelona: Societat Bíblica Britànica i Estrangera, 1929, 1932, 1933, 1935. Cinc volumets de 13,5 × 9 cm. Es venien solts, a 10 cèntims el volumet, i, almenys a partir de l'any 1932, també dins un estoig que contenia tots cinc volumets (no tots de la mateixa data), costava 50 cèntims i portava el títol ***Els evangelis i els Fets dels Apòstols***. El text no coincideix ni amb la versió de *Lo Nou Testament* (1832) ni amb la de les versions dels anys 1911 i 1914. Però segons GONZÁLEZ I PASTOR, «Cronologia», els traductors són els mateixos de les versions de 1911 i 1914: Emili Mora, Josep Cardó i Ermengol Felip, que van tenir com a model la «Versió Hispano-Americana» i tenien el projecte d'editar tot el Nou Testament i els Salms, que gairebé tenien enllestit el 1937. Els de l'any 1929 duen el peu d'impremta «M. Berdós, Molas 31 i 33, Barcelona»; els de l'any 1932: «Impresos Costa, Assalt 45, Barcelona», i els de l'any 1932 i alguns del 1935: «Impresos Costa, Assalt 45, Barcelona», els de l'any 1933 i

alguns del 1935: «Impresos Costa, Nou de la Rambla 45, Barcelona». Molts porten un segell de «Casa de la Bíblia». El preu (imprès a la coberta) no consta en tots. L'adreça del dipòsit de Madrid és «Flor Alta, 2 i 4» en les primeres edicions, i «Frederic Balart, 2» en les de l'any 1935. Respecte al text, només hi hem sabut trobar petites diferències tipogràfiques entre les diverses impressions.

El sant Evangeli de nostre Senyor Jesucrist segons sant Mateu. 1929, 1932 i 1935. 94 pp.— Títol a la coberta: *L'Evangeli segons sant Mateu.*

El sant Evangeli de nostre Senyor Jesucrist segons sant Marc. 1929, 1932 i 1935. 56 pp. — Títol a la coberta: *L'Evangeli segons sant Marc.*

El sant Evangeli segons sant Lluc. 1929, 1931 i 1933. 95 pp. — Títol a la coberta: *L'Evangeli segons sant Lluc.*

El sant Evangeli de nostre Senyor Jesucrist segons sant Joan. 1929, 1932 i 1935. 72 pp. — Títol a la coberta: *L'Evangeli segons sant Joan.*

Fets dels Apòstols. 1929 i 1933. 93 pp.

El mateix text es troba en: ***El sant evangeli de nostre Senyor Jesucrist segons sant Joan.*** «Traduït del grec». S/Il: Missió de Evangelisme Internacional, s/d [ca. 1960 segons el catàleg de la Biblioteca de Catalunya], 13,5 × 9 cm.

Psalteri [o llibre dels Salm]. Text llatí de la Vulgata clementina, versió de l'original hebreu i notes de la Comissió de l'Obra del Sant Evangeli. Barcelona: Foment de Pietat, **1931**.— També, el mateix any, se'n va fer una edició amb la versió catalana sola.

1936-1939. Guerra Civil espanyola. Inici de la dictadura franquista.

1943. Pius XII publica l'encíclica *Divino Afflante Spiritu*, que encoratja la difusió de les Sagrades Escripures en llengua vulgar, aprovades per l'autoritat eclesiàstica, entre els fidels.

Els sants evangelis en sinopsi. A cura de Ramon Roca i Puig a partir el text de Marià Serra i Esturí (1912, 1924). Barcelona:

Obra del Sant Evangeli; Editorial Balmes, **1953**.— Amb índex dels evangelis de les dominiques i festes i índex alfabètic.

[Nou Testament de Montserrat] *Nou Testament*. Versió del grec pels monjos de Montserrat. Andorra: Casal i Vall, gener del **1961**.— Els traductors van ser: Guiu M. Camps, Romuald M. Díaz i Justí M. Bruguera; altres monjos formaren part del consell de revisió i s'ocuparen dels paral·lels, citacions i índexs. Amb paral·lels i notes a peu de pàgina i diversos apèndixs. L'edició fou d'11.000 exemplars. Reeditat el mateix any 1961 (38.000 exemplars) i els anys 1963 (31.000 exemplars), 1970, 1988, 2000, 2007 (7a edició, 1a a Publicacions de l'Abadia de Montserrat). El text ha estat reproduït en: ***Dolça Catalunya. Enciclopèdia temàtica catalana***. Vols. 9-10. Amb il·lustracions. Barcelona: Mateu, 1969. 2 vols. ***Evangelis***. Amb les notes reduïdes per Guiu M. Camps. Andorra: Casal i Vall, 1963. ***Nou Testament***. Montserrat: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1972.— Edició popular, patrocinada per l'antiga Comissió Abat Oliba en ocasió del vint-i-cinquè aniversari de les festes d'entronització de la Mare de Déu de Montserrat. De mida més gran (16,5 cm) que l'edició de Casal i Vall. Se'n van imprimir 81.000 exemplars.

Els quatre evangelis. Versió del text grec a cura de Ramon Roca i Puig; amb introducció, notes i índex alfabètic. Barcelona: Editorial Balmes, **1961**.

1962-1965. Concili Vaticà II. Aprovació de la constitució dogmàtica *Dei Verbum* (1965).

1963. Primera trobada de biblistes catalans, origen de les Jornades de Biblistes Catalans, dins de les quals es fundà més endavant (1973) l'Associació Bíblica de Catalunya.

El Nou Testament. Barcelona: Obra del Sant Evangeli; Editorial Balmes, **1964**.— El text dels evangelis és el de Roca i Puig de l'any 1961; per a la resta del Nou Testament es reproduceix el text de

la Bíblia del Foment de Pietat (edició de 1928-1929), revisat. També s'han posat al dia les notes.

[Bíblia petita de Montserrat] *La Bíblia. Versió dels Monjos de Montserrat*. En 5 vols. de format de butxaca (incloent-hi el *Nou Testament* publicat en primera edició l'any 1961) publicats a Andorra: Casal i Vall, els anys **1965**-1970, i en un sol volum aparegut el mateix 1970 (amb les notes reduïdes). Traducció de les llengües originals per: Ramir Augé, Justí M. Bruguera, Guiu M. Camps, Romuald M. Díaz, Miquel M. Estradé, Antoni M. Figueras, Basili M. Girbau, Pius M. Tragan; altres monjos col·laboraren en la redacció de notes i introduccions, revisió general, etc. Reedició de la impressió en un sol volum: 1975. En un sol volum, però format més gran: 1983, 1986, 1989, 1992 (dues edicions), 2007 (8a edició, 1a a Publicacions de l'Abadia de Montserrat), 2009. ***Salms***. Versió de Guiu M. Camps, Justí M. Bruguera i Pius M. Tragan; revisió de Pacià M. Garriga, Miquel M. Estradé, J. Evangelista M. Vilanova i Jordi M. Pinell. 1965. ***Llibres sapiencials***. Versió de Ramir Augé, Miquel M. Estradé, Basili M. Girbau, Justí M. Bruguera, Antoni M. Figueras i Pius M. Tragan; revisió de Guiu M. Camps i Josep Massot. 1966. ***Profetes***. Versió de Ramir Augé; revisió de Guiu M. Camps, Justí M. Bruguera i Josep Massot. 1967. ***Pentateuc. Llibres històrics***. Versió de Guiu M. Camps, Romuald M. Díaz, Miquel M. Estradé, Justí M. Bruguera i Pius M. Tragan; revisió de Josep Massot. 1969.

Hi ha la següent edició electrònica en línia:

La Bíblia: Versió dels textos originals i notes pels monjos de Montserrat [en línia]. Abadia de Montserrat – Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives, 2006. <<http://www.bibliotecademontserrat.net/catala/exposicions.htm/>> o bé <<http://www.lluisvives.com/>> (enllaç «Concordances») o bé, directament: <<http://www.lluisvives.com/FichaObra.html?Ref=12630&portal=119>>.— Text de la Bíblia petita de Montserrat, amb possibilitats de cerca (1970).

Versió electrònica per a dispositius mòbils (PDA/Smartphone):

La Bíblia de Montserrat. Versió original i notes pels monjos de Montserrat. Versió per a dispositius mòbils (PDA/Smartphone). Montserrat,

2009.— Text de la Bíblia petita de Montserrat (1970), descarregable gratuïtament de l'adreça d'Internet <<http://www.bibliote-cademontserrat.net/catala/biblia-montserrat.html>>. Funciona amb el software ISILO, que també es pot descarregar gratuïtament a partir de la mateixa adreça.

1965, desembre. Els bisbes de les diòcesis catalanes acorden la Constitució de la Comissió Interdiocesana per a la Versió dels Textos Litúrgics al Català. Els textos traduïts (o adaptats de la Bíblia petita de la Fundació Bíblica Catalana i de la Bíblia petita de Montserrat) apareixen durant els anys següents en set volums de leccionaris litúrgics i en els volums de la Litúrgia de les Hores. La versió dels salms és incorporada en la Bíblia petita de la Fundació Bíblica Catalana (1968) (amb canvi al tractament de *tu*) i, revisada per Guiu Camps i Armand Puig, en la Bíblia Catalana Interconfessional (1993).

1966. Constitució de la Fundació Bíblica per un grup de cristians evangèlics de totes les confessions protestants de Catalunya, conscients de llur catalanitat.

1966-1972. El biblista montserratí Guiu Camps entra en contacte amb els nous criteris de traducció impulsats pel lingüista Eugene A. Nida i assisteix, amb el pastor evangèlic Enric Capó, a un seminari per a traductors de la península Ibèrica a Portugal.

1967. Les Corts Espanyoles aproven la Llei 44/1967, per la qual es regula l'exercici del dret civil a la llibertat en matèria religiosa. Es facilita, doncs, la publicació de versions bíbliques protestants.

[Bíblia petita de la Fundació Bíblica Catalana] *Bíblia*.

Traduïda dels textos originals per un equip de traductors. Barcelona: Fundació Bíblica Catalana, Institut Cambó; Editorial Alpha, **1968**.— És la primera traducció catalana de tota la Bíblia presentada en un sol volum (suposant que la *Bíblia valenciana* de 1478, d'uns 400 a 450 folis, no formés un volum sinó dos, cosa incerta). Els traductors són: Pentateuc: Frederic Raurell i Josep M. Aragonès; Josuè: Frederic Raurell; Judges: Jaume Riera; Rut: Carles Riba; Samuel: Jordi Mas Antó; Reis: Lluís Arnaldich, Cròniques: Josep Solé Llorc; Esdres i Nehemias: Romuald Vives; Macabeus: Manuel Balasch i Romuald Vives; Tobit,

Judit i Ester: Miquel Balagué; Salmos: Comissió interdiocesana per a la versió dels textos litúrgics al català, revisió: Guiu M. Camps; Job: Ramir Augé; Proverbis i Eclesiastès: Ricard Torrents; Saviesa i Eclesiàstic: Segimon Serrallonga; Càntic dels Càntics: Pius M. Tragan; Isaïas: Miquel Gallart; Jeremias i Lamentacions: Jordi Sànchez Bosch; Baruc: Josep Mas Bayés; Ezequiel: Josep M. Aragonès i Bartomeu Coll; Daniel: Matias Delcor; Oseas, Joel i Amós: Sebastià Bartina; Abdias i Malaquias: Enric Cortès; Jonàs, Miqueas, Nahum, Habacuc, Sofonias i Ageu: Joan Magí; Zacarias: Joan Aragonès; Marc i Mateu: Josep M. Cabanes; Lluc: Nolasca del Molar; Joan: Ricard Torrents; Fets dels Apòstols: Jordi Sànchez Bosch; Epístola als Romans: Màrius Sala; Epístoles als de Corint: Josep M. González Ruiz; Epístola als de Galàcia: Josep M. Aragonès; Epístoles als d'Efes, als de Filipos i als de Colossos: Llorenç Tous; Epístoles als de Tessalònica i Epístoles a Timoteu i a Titus: Màrius Sala; Epístola a Filèmon: Sebastià Bartina; Epístola als Hebreus: Josep Rius; Epístola de sant Jaume: Josep M. Cabanes; Epístoles de sant Pere: Josep O'Callaghan; Epístoles de sant Joan: Ricard Torrents; Epístola de sant Judas: Josep O'Callaghan; Apocalipsi: Sebastià Bartina.

Evangelí segons sant Marc. Versió del grec per Pere Bonet, Enric Capó, Àngel Cortès, Joan Vallès i Bernat Vinyes. Barcelona: Fundació Evangèlica de Catalunya, **1970**.

1973. Fundació de l'Associació Bíblica de Catalunya.

1974. Constitució legal de la Societat Bíblica a Espanya.

Evangelí segons sant Joan. Traduït del grec per Joan Vallès, Bernat Vinyes, Àngel Cortès i Enric Capó. Barcelona: Fundació Bíblica de Catalunya; Castelldefels: Lliga del Testament de Butxaca, **1974**. — Edició del text sol. 2a edició: 1986 i 3a edició: 1988, publicades per Societat Bíblica Internacional, Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya i Missió Cristiana Evangèlica Horeb, amb el títol ***L'Evangelí de Joan.***

Els Salmes (El Gra de Blat; 17). Presentats per Hilari Ragner (introducció general i breu introducció a cada salm); versió litúrgica. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, **1976**.— Reimpressions: 1978, 1984, 2008. Edició també dins la col·lecció Club de Butxaca núm. 63, 1988, 1993, 1997...

Evangelis i Fets dels Apòstols. Traducció del grec de Jaume Sidera i Plana amb la col·laboració de Pere Franquesa i Burdó, i Ramon Caralt i Roca. Barcelona: Claret, **1978**.— Les últimes edicions hi afegeixen com a col·laborador Ignasi Ricart i Fàbregas. S'insisteix en el caràcter popular de l'edició, i en el llenguatge viu i a l'abast de tothom. Sense notes, amb introduccions, vocabulari bíblic i mapes. Reedicions: 1979, 1985... 2002, 2006 (10a edició).

Nou Testament. Traducció del grec de Josep Rius Camps, Joan Vergés i Rosa Porter, amb la col·laboració de Josep Ruaix. Madrid: Cristiandad, **1978**.— Versió germana, quant a criteris d'anàlisi textual i exegètica i tècniques modernes de traducció, de la del Nou Testament castellà de J. Mateos i L. Alonso Schökel. Sense notes, amb vocabulari i cronologia al final.

1978. L'empresa IBM treu al mercat el seu primer ordinador personal (PC).

[Nou Testament Interconfessional] *Nou Testament*. Versió interconfessional traduïda del grec segons els principis de l'equivalència dinàmica per Enric Capó, Guiu Camps i Jordi Sànchez-Bosch. Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya; Fundació Bíblica Evangèlica de Catalunya; Publicacions de l'Abadia de Montserrat; Societats Bíbliques Unides, **1979**.— Es prengué el text de la versió litúrgica i es completaren les parts que no entren en les lectures de la litúrgia. Reedicions amb presentació millorada: 1986, 1989, 1992 (edició de la Societat Bíblica i les Societats Bíbliques Unides per als Jocs Olímpics Barcelona '92). El mateix text ha estat reproduït en algunes edicions parcials: (a) ***Els quatre evangelis. Mateu, Marc,***

Lluc i Joan (El Gra de Blat 32). 1a edició. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1980.— N'hi ha alguna o algunes reedicions. (b) **Paraula de Déu. Evangeli segons Joan**. Societat Bíblica, 1988.

Nou Testament. Versió del grec per Jaume Sidera i Plana, amb la col·laboració de Pere Franquesa i Burdó, Ignasi Ricart i Fàbregas i Ramon Caralt i Roca. Barcelona: Claret, **1980**.— Així es completa el projecte començat l'any 1978 amb els *Evangelis i Fets dels Apòstols*. Reedicions: 1981, 1983, 1984, 1986, 1988 (dues edicions), 1989... 2000 (15a edició, revisada)... 2007 (19a edició). Amb la 15a edició s'havia arribat als 390.000 exemplars impresos.

Nou Testament. Versió de Jaume Sidera i Plana, adaptada al valencià per Vicent Micó i Garcia. Patró (La Vall de Gallinera), **1982**.

Els quatre evangelis. Traducció de la nova Vulgata a la llengua valenciana per Josep Almiñana Vallès i Lluís Alcon Edo, revisada per Vicent Vilar Hueso. València: Amunt el Cor, **1984**.— Amb introducció, notes i il·lustracions en color.

La Bona Nova segons sant Marc: Versió popular. Traducció del grec al «mallorquí casolà» per Miquel Ambrós, Guiu Camps [introd i notes], Pere Orpí, Joan Rosselló, Teodor Suau i Llorenç Tous. Mallorca (imprès a Petra): Col·lectiu de Preveres de la Part Forana, **1984**.

Jesús... l'home que creies conèixer: L'Evangeli de Lluc en el català que es parla avui. Amb fotografies de la pel·lícula *Jesús*. Barcelona: Àgape; Llar del Llibre, **1984**.— Sense notes. El text de l'evangeli porta el copyright de *Living Bible International*. Al final hi ha unes pàgines catequètiques. L'adaptació al català és de Joan M. Vernet, segons GONZÁLEZ I PASTOR, «Cronologia».

Els Salms. Versió de Pau Sais i Vila. Barcelona: Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya, **1985**.

Nou Testament (Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca 4). Adaptació del text del Nou Testament Interconfessional de l'any 1979 al balear per Pere-Joan Llabrés, Miquel Anglada i Joan Mari. Barcelona: Diòcesis de Mallorca, Menorca i Eivissa; Centre d'Estudis Teològics de Mallorca; Editorial Claret, **1987**.— 2a edició: 1989.

El Nou Testament. Versió de Pau Sais i Vila amb la col·laboració de Samuel Sais i Borràs. Barcelona: Societat Bíblica Internacional; Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya; Missió Cristiana Evangèlica Horeb, **1988**.— Títol a la coberta: *El camí a la llum*. Sense notes, amb tres mapes al final.

La Bona Nova en la parla popular de Mallorca. Traducció de Pere Orpí Ferrer, amb la col·laboració de Bartomeu Tauler Valens i Joan Rosselló Vaquer; introducció als quatre evangelis de Guiu Camps. Mallorca: Col·lectiu de Preveres de la Part Forana, **1989**.

Evangelí de Joan. Traducció de Ramon Rocaspana; revisió d'Una Herbage. Londres: Societat Bíblica Trinitària, **1989**.

Nou Testament (Aigua Viva; 1). Versió del grec per Jaume Sidera i Plana, amb la col·laboració de Pere Riutort i Mestre i Ignasi Ricart i Fàbregas. València: Claret; Quatre Rius, **1990**.— Adaptació al valencià del *Nou Testament* d'Editorial Claret (1980).

Els Proverbis de Salomó. Adaptació catalana de Pau Sais i Vila; revisió lingüística de Josep M. Fontcuberta i Armadans i Benjamí Planas. Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya, **1990**.

1990. Un equip de físics del CERN de Ginebra construeix el primer client web, anomenat WorldWideWeb (WWW), i el primer servidor

web. L'ús d'Internet es generalitza en els països desenvolupats durant el següent decenni.

El llibre de Job. Amb breus pautes d'estudi i reflexions; adaptació catalana de Pau Sais i Vila. Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya, **1992**.

[Bíblia Catalana Interconfessional] *La Bíblia. BCI. Bíblia catalana: Traducció interconfessional.* Traduïda de les llengües originals per un equip de traductors de l'Associació Bíblica de Catalunya. Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya; Editorial Claret; Societats Bíbliques Unides, **1993**. 1 vol. de 20 × 14 cm.— Traductors: Joan Aragonès, Gabriel Cañellas, Pere Casanellas, Enric Cortès, Joan Ferrer, Joan Magí, Joan Ramon Marín, Jaume Pedrós, Hilari Ragner, Frederic Raurell, Josep Ribera, Ignasi Ricart, Jordi Sánchez Bosch, Jaume Sidera i Romuald Vives. El text dels Salms és el de la versió litúrgica, revisat per Guiu Camps i Armand Puig. El text del Nou Testament és el del Nou Testament Interconfessional (1979) revisat per Agustí Borrell i Armand Puig. El comitè de redacció és format per Agustí Borrell, Guiu Camps, Enric Capó, Pere Casanellas i Armand Puig, que n'és el coordinador general. Moltes altres persones hi han col·laborat com a assessors, redactors de notes, introduccions i apèndixs, i correctors. Reedicions i reimpressions de l'edició «estàndard» (20 × 14 cm): 1993, 1994, 1995, 1996 (revisada), 1997, 1997, 1998, 1999, 2001, 2001, 2002, 2005, 2008 (revisada, especialment pel que fa als Salms i el Nou Testament); en total: 115.500 exemplars. El mateix text ha estat reproduït imprès pels mateixos editors en:

Nou Testament. BCI. Bíblia catalana: Traducció interconfessional. 1995.— Les planxes són les mateixes que les de l'edició de la Bíblia completa, excepte en el cas d'alguns apèndixs, que es limiten al Nou Testament. Reedicions i reimpressions: 1995 (dues impressions), 1996, 1988 (5a edició, revisada), 1999, 2000, 2001, 2002, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 (14a edició, revisada).

Nou Testament grec-llatí-català. 1995.

Sinopsi de Mateu. L'Evangelí segons Mateu amb els textos paral·lels de Marc, Lluc i Joan. A cura de Damià Roure. Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya, 1995.

Sinopsi de Marc. L'Evangelí segons Marc amb els textos paral·lels de Mateu, Lluc i Joan. A cura de Damià Roure. Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya, 1996.

Sinopsi de Lluc. L'Evangelí segons Lluc amb els textos paral·lels de Mateu, Marc i Joan. A cura de Damià Roure. Barcelona: Associació Bíblica de Catalunya, 1997.

La Bíblia. BCI Bíblia catalana: Traducció interconfessional. [Format gran o «familiar».] 1996.— Impressió amb la pàgina ampliada un 22 % (24,5 × 17 cm), sense que hi aparegui cap més diferència, ni tan sols en la portada. Editorial Claret en va fer posteriorment una reimpressió amb cobertes «de luxe».

La Bíblia. BCI. Bíblia catalana: Traducció interconfessional. Format de butxaca; sense notes. 1997.— Reedicions: 1998, 2002, 2004, 2005.

El Nou Testament il·lustrat. Associació Bíblica de Catalunya; Societats Bíbliques Unides, 2002.

Nou Testament en lletra gran. BCI. Bíblia catalana: Traducció interconfessional. 2003.

A més, hi ha també una edició dels «evangelis sonors», és a dir, llegits, en casset i en CD. I el mateix text ha estat cedit a altres editors per a diversos projectes editorials, entre altres:

Evangelí segons sant Marc (L'Evangelí a l'Abast de Tothom, Quadern núm. 1), Vic: Parròquies del Lluçanès, 1997.— Amb una guia didàctica al final. Semblantment els quaderns núm. 2, 3 i 4 són dedicats als altres tres evangelis.

Nou Testament. En escriptura Braille. ONCE, 1998.

Evangelí segons sant Marc. Barcelona: Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i les Illes Balears, 2004.— Text sol editat conjuntament amb la versió castellana del mateix evangelí segons la Bíblia de Jerusalem.

La Bíblia. Bíblia catalana: Traducció interconfessional. II-

lustracions de Perico Pastor. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2007. 3 vols. de gran format (30,5 × 23 cm, en un estoig).

Hi ha les següents edicions electròniques en CD o DVD per a instal·lar en ordinador personal:

La Bíblia. BCI. Bíblia catalana: Traducció interconfessional. Versió en CD-ROM elaborada per Estudi Digital, S. L. Versió 1.0. Associació Bíblica de Catalunya, 1999.— Per a l'entorn Windows. Conté el text de la BCI, amb notes, introduccions i vocabulari. Anotacions de l'usuari. Cerca per referència, per mots (que poden estar truncats per l'inici o per l'acabament) i per text lliure. Possibilitat de limitar la cerca a un o diversos llibres bíblics. Versió 1.1 (2005): només es diferencia de la 1.0 perquè soluciona un problema d'instal·lació en les versions NT, 2000 i XP del Windows.

Bíblia catalana: Traducció interconfessional, inclosa, amb les notes, en el programa de concordances i estudi bíblic *BibleWorks*. Versió 4.0. Norfolk, Va., EUA, 1999. <<http://www.bibleworks.com/>>.— Última versió: 8 (2008). *BibleWorks* és el millor programa de l'entorn Windows per a l'estudi seriós del text bíblic, especialment en les llengües originals i en les antigues versions grega (Setanta), aramea (Targum) i llatina (Vulgata). A partir de la versió 6 inclou alguns textos no bíblics, com l'obra de Flavi Josep o els escrits de Qumran.

Edició electrònica en línia:

Bíblia Catalana Interconfessional (BCI) [en línia]. Associació Bíblica de Catalunya; La Bíblia a Internet (Societat Bíblica d'Eslovènia), 2004. <<http://www.abcat.org/bci/index.html>> o bé <<http://www.biblija.net>>.— Cerca per referència (llibre, capítol i verset), paraules (que poden estar truncades per davant, per darrere o pel mig; es poden fer combinacions de paraules) o frases. Índex de seccions i perícopes, a partir del qual es pot localitzar fàcilment el text cercat. Possibilitat de posar el text en paral·lel amb el d'altres versions bíbliques. El web *Biblija.net* (La Bíblia a Internet) conté, a més de la BCI, prop d'una trentena de versions bíbliques en diverses llengües modernes, a més de la Vulgata.

[**Bíblia Catalana Interconfesional, edició balear**] **La Bíblia. BCI. Bíblia catalana: Traducció interconfesional.** Edició balear, Bisbats de Mallorca, Menorca i Eivissa. Adaptació al balear a càrrec de Pere-Joan Llabrés, amb la col·laboració de Miquel Anglada i Joan Marí, i l'assessorament lingüístic d'Aina Moll. Associació Bíblica de Catalunya; Editorial Claret, **1994**.— 2a edició: 2002. El text ha estat reproduït pels mateixos editors en: **Nou Testament. BCI. Bíblia catalana: traducció interconfesional.** Edició balear, Bisbats de Mallorca, Menorca i Eivissa. 1998. 2a edició: 2003.

L'Eclesiastès. Versió de Pau Sais i Vila; estudi sobre el llibre, text i notes. Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya, **1995**.

El Càntic dels Càntics. Text i notes de Pau Sais i Vila. Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya, **1996**.

[**Bíblia Valenciana Interconfesional**] **La Bíblia. BVI. Bíblia valenciana: Traducció interconfesional.** Adaptació de la Bíblia Catalana Interconfesional al valencià a càrrec de Pasqual Chabrera, Avel·lí Flors i Antoni López Quiles, amb l'ajuda d'Antoni Ferrando i Germà Colón; comitè d'adaptació: Pere Casanellas, Antoni López-Quiles i Armand Puig. Castelló: Editorial Saó; A[ssociació B[íblica de] C[atalunya], **1996**.

Nou Testament. Versió de Ramon Rocaspana; comitè de lectura i revisió: Milton Portugal, Ramon Rocaspana, Una Herbage, Jordi Grayling i Milian, Antoni Mendoza i Miralles, Santiago Escuin i Sanz. Londres: Societat Bíblica Trinitària, 1999.— Sobre els criteris de la traducció, vegeu <<http://www.sedin.org/noutestament.html>>.

[**La Bíblia del 2000**] **La Bíblia: La Sagrada Escripura en llengua catalana.** Traducció dels textos hebreus i grecs per Pau Sais i Samuel Sais. Institució Evangèlica de Catalunya; Missió

Cristiana Evangèlica Horeb, **2000**.— Es completa així el projecte de la Institució Evangèlica de Catalunya iniciat amb els *Salms* de 1985 i el *Nou Testament* de 1986. És una edició típica protestant, amb cada verset formant un paràgraf, sense notes ni introduccions; amb mapes al final. 2a edició: 2007, amb canvi de títol: ***Bíblia Evangèlica Protestant. BEC***, i editada només per Institució Evangèlica de Catalunya.

Hi ha la següent edició electrònica gratuïta per a instal·lar en ordinador personal:

La Bíblia del 2000 per a e-Sword, descarregable de la pàgina web <<http://www.pedrangular.com/software/e-Sword/BEC.php>>, per a instal·lar en el programa gratuït de concordances i estudi bíblic *e-Sword* (dissenyat per Rick Meyers). Versió 7.9. Califòrnia, EUA, 2008. <<http://www.e-sword.net/>>.— Última versió del programa: 9.5.1 (2009). Per a l'entorn Windows i Windows Mobile. Amb interfície en català.

Hi ha les següents edicions electròniques en línia:

La Bíblia del 2000 [en línia]. Versió electrònica a cura d'Amadeu Garcia Mas. Barcelona: Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya, 2004. <<http://www.ibecat.org/BIBLIA/index.htm>>.— Text de *La Bíblia: La Sagrada Escripura en llengua catalana* (2000). Té el mèrit de ser la primera versió catalana de la Bíblia penjada a Internet (gener del 2004). Text bíblic i mapes. Sense possibilitat de cerca per mots o frases. Ha quedat obsoleta en aparèixer la versió següent:

La BEC en línia. La Sagrada Escripura en llengua catalana [en línia]. Versió electrònica a cura de David Gasa i Castell. Institució Bíblica Evangèlica de Catalunya, 2008. <<http://www.ibec.cat/bec/>>. — Text de la versió evangèlica de l'any 2000 en línia i amb possibilitats de cerca per mots (truncats o no), frases, referències; s'hi estan introduint les correccions de l'edició impresa del 2007.

Evangelis de Marc, Mateu, Lluc i Joan, amb els Fets dels Apòstols, la Carta de Pau als Romans i el llibre de l'Apocalipsi. Versió del grec sense notes ni indicació dels versets per

Joan F. Mira. Barcelona: Proa, **2004**.— Reimpressions: 2004, 2005....

La Santa Bíblia o les Santes Escripures, Antic Testament traduït del text masorètic, Nou Testament traduït del *textus receptus* grec, Londres: Trinitarian Bible Society, **2009**.— Amb aquesta publicació es completa el projecte de la Trinitarian Bible Society començat amb l'*Evangelí de Joan* del 1989 i el *Nou Testament* del 1999. La traducció és feta segons el criteri d'equivalència formal; s'indiquen en lletra cursiva els mots afegits pel traductor; més detalls en < <http://bibliaencatala.blogspot.com/>>.

LLUC. ***Demostració a Teòfil: Evangelí i Fets dels Apòstols segons el còdex Beza***. Edició i traducció de Josep Rius-Camps i Jenny Read-Heimerdinger; edició amb el text original grec i la traducció catalana en pàgines encarades. Barcelona: Fragmenta, **2009**.